

ФУНКЦИОНАЛНАТА ПОДГОТВЕНОСТ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ЗА ТУРИСТЧКА ПРЕЗЕНТАЦИЈА

м-р Александар Јорданоски,

Министерство за култура и туризам, a.jordanoski@hotmail.com

Апстракт

Македонскиот модел на заштитата на културното наследство изминативе 21 година се заснова на првиот македонски Закон за заштита на културното наследство, со што се создаде автохтон модел на дејствување во претметната област. Овој правен акт со статус *lex generalis* понуди квалитативен пристап кон културното наследство во однос на терминологското дефинирање на поимите со кои се оперира. Па така, се напушти терминот *споменик на културата*, што подразбира исклучиво материја, а се воведо терминот *културно наследство*, создавајќи можност за системно вклучување и на нематеријалните добра. Со ова, колективната меморија како цивилизациската продобивка од претходните генерации доби статус на организирано внимание од државата. Исто така, формирана е и Управата за заштита на културното наследство, орган во состав на Министерството за култура (сега и туризам) за извршување на управно-правните работи, т.е. *јавните функции*, со што требаше да се што овозможи единствен пристап при спроведување на законските норми на целата територија државата. Но овој модел на институционално дејствување констатира низа слабости, односно непотребни, а во многу случаи и редундантни административни постапки во делот на обигаторната комуникација на релација Министерство за култура и туризам - Управа за заштита на културното наследство - национални и локални установи, како и со имателите на поединечни недвижни културни добра. Практичината примена на овој модел покажа и апсурдни бирократски чекори кои само ја оптоваруваат самата суштина на заштитата на културното наследство, а тоа е зачувување, претставување и пренесување на идните генерации, а со тоа и самата туристичка презентација, толку многу потребна во додадената вредност на Министерството за култура.

Клучни зборови: *културно наследство, туризам, законска регулатива, презентација.*

Вовед

Македонскиот модел на заштитата на културното наследство изминативе 21 година се заснова на првиот македонски Закон за заштита на културното наследство, со што се создаде автохтон модел на дејствување во претметната област, заснован на претходното искуство во рамките на поранешната Југословенска Федерација и на ратфикуваните меѓународни конвенции.

Овој правен акт со статус *lex generalis* понуди квалитативен пристап кон културното наследство во однос на терминологското дефинирање на поимите со кои се оперира. Па така, се напушти терминот *споменик на културата*, што подразбира исклучиво материја, а се воведо терминот *културно наследство*, создавајќи можност за системно вклучување и на нематеријалните добра. Со ова, колективната меморија како цивилизациската продобивка од претходните генерации доби статус на организирано внимание од државата. Исто така, формирана е и Управата за заштита на културното наследство, орган во состав на Министерството за култура (сега и туризам) за извршување на управно-правните работи, т.е.

јавните функции, со што требаше да се што овозможи единствен пристап при спроведување на законските норми на целата територија државата.

Но овој модел на институционално дејствување констатира низа слабости, односно непотребни, а во многу случаи и редундантни административни постапки во делот на облигаторната комуникација на релација Министерство за култура и туризам - Управа за заштита на културното наследство - национални и локални установи, како и со имателите на поединечни недвижни културни добра. Практичината примена на овој модел покажа и апсурдни бирократски чекори кои само ја оптоваруваат самата суштина на заштитата на културното наследство, а тоа е: зачувување, претставување и пренесување на идните генерации, а со тоа и самата туристичка презентација, толку многу потребна во додадената вредност на Министерството за култура. Апсурдноста оди дотаму што во еден случај *мислење* како категорија документ издава орган на државна управа, а не стручна установа итн.

Од друга страна, критичниот квантум на вработени стручни лица во националните и локалните установи кои извршуваат *стручни работи* се дополнителна причина за неможноста од ефикасно спроведување на целокупниот процес на заштитата, која, пак, е клучна за доведување на репрезентативна физичка кондиција на конкретно културно добро за туристичка експлоатација. Ако како кон квантумот на стручните лица се додаде и квалитетот како пресметлива вредност, се доаѓа до загрижувачи проценти на лица кои можат да го понесат товарот на функционална институционална искористеност.

Потврда за ваквата состојба се и двата ревизорски извештаи од Државниот завод за ревизија „Ефикасност на политики и мерки за заштита, управување и ревитализација на недвижното културно наследство од декември 2022 година и „Начин на водење на музејската евиденција во националните и локалните музеи и заштита на музејските предмети“ од септември 2015 година.

Сето ова многу важен предуслов за создавање цврста основа за системска подготвеност на културното наследство за туристичко ползување.

Национална стратегија за заштита и користење на културното наследство

Во законодавниот систем на Република С Македонија Националната стратегијата го претставува примарниот стратески документ со кој државата ги дефинира и одредува есенцијалните институционални позиции, административните средства, приоритетите, целите, задачите и активностите во заштитата на културното наследство. Како документ кој се темели врз анализата на состојбата на наследството и дава насоки за негова натамошна заштита и користење, Националната стратегија треба да биде задолжително користена во работата на Министерството за култура и туризам, Управата за заштита на културното наследство, јавните установи за заштита на културното наследство (национални и локални), овластените субјекти за заштита на нематеријалните и фонотечните добра, единиците на локалната самоуправа, имателите и корисниците на културното наследство и сите останати субјекти кои учествуваат во заштитата и користењето на културното наследство. Можноста за спроведување на Националната стратегија зависи и од учеството на генералната популација чие познавање на културното наследство влијае врз неговата социјална номинација, економските ефекти од неговото користење, како и севкупната полза за државата и сите нејзини општествени компоненти.

Националната стратегија за заштита и користење на културното наследство има непосредно влијание врз законодавната рамка за заштитата на наследството и го одредува исполнувањето на правните и административните мерки и процедури кои се поврзани со финансиските импликации на заштитата. Оттука, таа треба да го отслика целокупниот спектар на културното наследство во сите негови видови и форми и да обезбеди компрехенсивна

рамка и оперативна методологија за нејзина потполна примена. Со визија која оди над тесната дефиниција на наследството како културна референца на историските периоди и нивната творечка компонента, Стратегијата треба да ги препознае и заштити локалитетите, спомениците и останатите културни продукти кои се демонстрација на коегзистенцијата на народите, продукција на интеракциите меѓу различните етнички групи, модалитети на спиритуалноста и форми на креативниот израз.

Мисијата на културното наследство

Културното наследство е темел и израз на државните, културните и историските вредности кои ги споделуваме и придонесува кон општиот развој за нашето општество, животната средина и економијата.

Нашата визија за културното наследство - како клучен фактор на општествено обединување, дијалог и почитување на културната разноликост, ја дефинира нашата мисија - да ги зачуваме неговите вредности, како колективна меморија за идните генерации, преку унапредување на неговото проучување, заштита, етичко управување, одржливо користење и зајакнување на неговите потенцијали за социјална кохезија, економски развој и континуирана афирмација на меѓународен план.

Културното наследство на РС Македонија е препознатливо преку своите специфични форми и изрази, како творештво создавано од бројни генерации кои што живееле на ова тло и на оние кои транзитирале и оставиле траги од други културни средини. Од тоа богатство на напластени сведоштва, вреднувани се бројни цивилизациски придобивки кои му даваат достоинство место на културно наследство на територијата од РС Македонија во светската историја и препознатливост во современиот глобализиран свет. Оттаму, културното наследство е наш придонес во збогатувањето на светските културни вредности.

Финансирање од државниот буџет

Редовната заштита на културното наследство се финансира со средства од државниот буџет преку Министерството за култура и туризам, односно преку Годишната програма за остварување на националниот интерес во културата, која е поделена во три категории: **а)** заштита на недвижното културно наследство, **б)** музејска дејност и заштита на нематеријалното културно наследство и **в)** библиотечна дејност. Националните установи ги доставуваат своите нацрт-годишни програми во јуни од тековната за наредната година, додека локалните музеи и другите буџетски корисници своите предлог-проекти ги доставуваат во септември за наредната година преку Годишните конкурси за финансирање на проекти од национален интерес во различни области и активности од културата.

Во рамките на овие програмски средства влегува и приватното обезбедување на некои установи за заштита на културното наследство, првенствено музеите, како и ангажирањето на лица по договор на дело за пополнување на недостатокот од стручен кадар. Овие трошоци претставуваат значителен дел од вкупниот буџет за заштита на културното наследство, во просек надминувајќи една третина од одобрените програмски средства.

Постоечкиот систем е бавен и оптоварен со долги административни процедури и кон Министерството за култура и туризам, но и кон Управата за заштита на културното наследство, што резултира со намалена ефикасност во заштитата на културното наследство и ја ограничува инвентивноста и креативноста на установите и стручниот кадар. Оттука, потребно е воведување нов модел на финансирање, односно делегиран буџет за националните установи, кој ќе им овозможи поголема самостојност во дефинирањето на приоритетите и насоките на нивното делување.

Меѓународни извори

Финансирањето на заштитата на културното наследство се обезбедува и од повеќе меѓународни извори. Најзастапени се фондовите од претпристапната помош ИПА 2021 - 2027 (ИПА 3) преку прекугранични програми, како и програмите Интерег и Интерег Euro-Med. Меѓутоа, имајќи предвид дека најголемиот дел од овие средства се доделуваат на локалната самоуправа, Министерството за култура и туризам нема прецизни податоци за утврдените приоритети и за обемот на вложените средства од меѓународни извори во областа на културното наследство.

Програмите на Европската Унија: *Креативна Европа 2021 - 2027* (со потпрограмата *Култура*), *Хоризонт Европа*, *Дигитална Европа*, *Еразмус+*, *Европскиот солидарен корпус*, ЦЕРВ (Граѓанство, еднаквост, права, вредности) и др., нудат можности за поддршка на европската соработка и учество на владините и невладините организации од нашата држава во транснационални проекти. Овие програми опфаќаат различни аспекти од областа на културното наследство, како што се заштитата, градењето на капацитетите, размената на професионални искуства и знаења, нови начини на презентација и промоција, нови пристапи до културното наследство, дигитализација, едукацијата на младите, наставниците и пошироката јавност за значењето на неговите заеднички европски вредности, како и неговото вреднување во контекст на одржливиот развој и културниот туризам. Покрај овие програми, постојат и мали грантови што можат да се обезбедат преку Европскиот хаб за културно наследство, вклучувајќи и средства специјално наменети за земјите од Западен Балкан.

Значајна финансиска поддршка во заштитата на културното наследство доаѓа и преку билатералните програми. Така, од 2001 година, Амбасадорскиот фонд за заштита на културното наследство на Амбасадата на САД речиси секоја година финансиски поддржува проекти за заштита на културното наследство. Посебно значајна е поддршката за османлиското наследство што ја обезбедува Република Турција, преку Турската агенција за соработка и координација (ТИКА) и Директоратот за вакафи. Забележителни се и проектите поддржани од амбасадите на Кралството Холандија, Италија, Белгија и Франција.

Во меѓународната поддршка значајно место има и УНЕСКО, преку својата Канцеларија во Венеција (БРЕСЦЕ), која со децении е партнер на Република С Македонија во областа на културното наследство. Воедно, Советот на Европа, преку Регионалната програма за културното и природното наследство на Југоисточна Европа, даде исклучителен придонес во зајакнувањето на институционалните капацитети, афирмацијата и промоцијата на културното наследство на меѓународно ниво, како и усвојувањето на нови методи за негова рехабилитација и економско вреднување, со цел негов одржлив развој.

Посебни облици на користење на културното наследство

Посебни облици за користење на културното наследство, според македонскиот национален модел на заштита претставуваат: **1)** користењето по пат на концесија и јавно приватно партнерство; **2)** вршењето стопанска дејност во заштитени добра и **3)** користењето на име или облик на културно наследство за комерцијални цели. Сите три посебни облици за користење на културното наследство, а со тоа и создавање и алтернативен систем на финансирање на оваа дејност, надвор од буџетското финансирање, од 2004 година, откако е донесен првиот македонски Закон за заштита на културното наследство до денес, иако е дадена како можност, не е ниту еднаш искористена.

Посебен вид финансирање при археолошки истражувања

За реализација на инфраструктурни проекти, хидросистеми, фотоволтаични системи и други активности од национален интерес, неопходно е спроведување сондажни или

заштитни археолошки истражувања со цел откривање, идентификација, документирање и заштита на културни слоеви или објекти во зоните предвидени за градежни активности.

Искусствата од досегашната практика покажуваат дека најголемиот дел од финансиските средства се насочени кон исплата на теренски дневници, хонорари за ангажираните стручни лица и физички работници, како и за набавка на потребната опрема и алати.

Сепак, за да се обезбеди долгорочна и одржлива интеграција на културното наследство во националниот развој, потребно е да се воспостави модел на финансирање што ќе вклучува инвестиции не само за истражувањата, туку и за натамошна заштита, особено за конзервација и реставрација на откриените содржини, објекти и движни предмети. Дополнително, финансирањето треба да опфати и активности за нивна валоризација, презентација и популаризација, со што ќе се поттикне зголемувањето на јавната свест за значењето на културното наследство.

Заштитата на културното наследство во случај на вооружен судир и природни непогоди

Управата за заштита на културното наследство води Национален инвентар на заштитени добра во случај на вооружен судир, во согласност со ратификуваните меѓународни договори. Тој се води заради олеснување на идентификацијата на недвижните и движните добра кои уживаат имунитет на општа заштита во случај на вооружен судир.

Службените лица ангажирани за заштита на културното наследство во случај на вооружен судир и лицата задолжени за контрола, во смисла на ратификуваните меѓународни договори, имаат легитимација и право да носат трака на ракавот со апликација на меѓународниот знак за распознавање издадени од Министерството за култура и туризам.

Како подготвителни мерки за заштита во случај на вооружен судир и природни непогоди органите и јавните установи за заштита, како и имателите на заштитените добра се должни да преземат неопходни подготвителни мерки за заштита на културното наследство од предвидливи последици на вооружен судир и природни непогоди.

Подготвителните мерки се однесуваат првенствено на:

- обезбедување документација за заштитените добра и нејзино чување на различни и сигурни места;
- подготовка за евакуација на заштитените движни добра, вклучувајќи ги и составните делови на заштитените недвижни добра предвидени за демантирање;
- планирање итни мерки за заштита од пожар;
- планирање итни мерки за заштита од рушење;
- набавка на материјали и опрема за спроведување на соодветна заштита *in situ*;
- определување персонал за заштита, особено на стручните и другите оперативни тимови;
- планирање мерки за безбедносна заштита во случај на вооружен судир и природни непогоди.

Неопходни подготвителни мерки како мирновременски подготовки се: а) означување на заштитените добра со меѓународниот знак за распознавање и б) за организирање специјален или итен транспорт на заштитени добра под меѓународна контрола на територијата од РС Македонија или во друга држава.

Управата има клучна улога во целокупниот безбедносен процес, бидејќи: **а)** го следи, насочува и контролира спроведувањето на неопходните подготвителни мерки; **б)** презема и

определува итни и други подготвителни мерки на заштита и в) издава стручни упатства за спроведување на подготвителните мерки за заштита.

Неопходните подготвителни мерки за заштита на културното наследство во случај на вооружен судир и природни непогоди се преземаат во согласност со прописите и документите за одбрана, односно заштита од елементарни непогоди, како и Законот за заштита на културното наследство.

Недостатокот на соодветен кадар и во Управата за заштита на културното наследство и во јавните установи за заштита го отежнува практичното спроведување на оваа исклучително комплексна активност поврзана со културното наследство.

Заштита на културното наследство од незаконски дејствија

Безбедносниот аспект на заштитата на културното наследство е законска обврска на Управата за заштита на културното наследство. Клучен документ во оваа област е Националниот акционен план за превенција на криминалитетот против културното наследство, кој се донесува по предлог на Управата. Овој план содржи мерки за превенција на криминалитетот, вклучувајќи:

- оцена за постојните ризици од незаконски дејствија и состојбата со криминалитетот против културното наследство;
- приоритети на политиката за безбедносна заштита на културното наследство;
- општи и посебни мерки на превенција на криминалитетот против културното наследство;
- субјекти одговорни за спроведување на Акциониот план.

Управата за заштита на културното наследство ја координира реализација на Акциониот план. Јавните установи за заштита, како и имателите на заштитените добра, во однос на недозволените ископувања, намерното оштетување и уништување, кражби, присвојување, прикривање, недозволена трговија, криумчарење и други незаконски дејствија против културното наследство, преземаат:

- превентивни мерки со кои ќе се намалат можностите за појава на ризик од незаконски дејствија;
- мерки на противдејство со кои ќе се намалат загубите или штетните последици од незаконските дејствија доколку ризикот се оствари.

Управата за заштита на културното наследство има исклучително важна улога за безбедноста на културното наследство, бидејќи: 1) ја следи состојбата со безбедносната заштита на културното наследство; 2) врши безбедносна процена на ризиците од незаконски дејствија против културното наследство; 3) определува итни мерки на безбедносна заштита на културното наследство во опасност и посебни мерки за безбедносна заштита на културното наследство од особено значење; 4) издава стручни упатства за спроведување на безбедносната заштита на културното наследство; 5) предлага преземање мерки на безбедносна заштита на културното наследство.

Двата законски предвидени плана за безбедност на културното наследство: 1) Планот за превентивна заштита на културното наследство од незаконски дејствија и 2) Планот за итна акција во случај на незаконски дејствија се во надлежност на јавните установи за заштита, кои ја спроведуваат превентивната безбедносна заштита.

Во рамките на Управата функционира Сектор за превенција и инспекциски надзор со две одделенија: Одделение за превенција и Одделение за инспекциски надзор. Пополнетоста на овој сектор со вработени е под минимумот, што го отежнува неговото функционирање. Дополнително, овластените службени лица задолжени за безбедноста на културното

наследство мора да поседуваат безбедносен сертификат за пристап и користење на класифицирани информации, што дополнително го усложнува процесот.

Во јавните установи за заштита е потребно ангажирање лица задолжени за безбедноста на културното наследство. Последните вработувања од овој профил беа во Музејот на РС Македонија и Националниот конзерваторски центар. За да се обезбеди структурно функционирање на оваа чувствителна област, неопходно е вработување на таков кадар, барем во матичните установи за заштита на културното наследство.

Граѓанското општество и културното наследство

Системско решение за подигање на јавната свест за заштитата на културното наследство е преку воведување задолжителни содржини во образовниот систем уште од рана училишна возраст, како и организирање јавни кампањи за општествената улога и значење на културното наследство.

Содржините за културното наследство можат да бидат издвоени и како посебен предмет, но и како квалитативно осмислени содржини во рамките на постоечки предмети, а во согласност со наставните планови и програми. Предметите каде што се гради односот кон општествените процеси (сегашни и минати), како предметите преку кои се усвојува уметноста, треба да биде каналот преку кој се влијае на изградување на однос кон почитување кон културното наследство.

Јавните кампањи за културното наследство имаат двојна улога: **а)** го одржуваат односот на јавноста кон културното наследство и **б)** помагаат во промоцијата на културното наследство и за развој на културниот туризам.

Изборот на значајни изложби од фондовите на музеите, кои претставуваат културолошки и уметнички обележја на државата, е едно од системските решенија за нејзино достоинство и континуирано национално претставување пред домашната и меѓународната јавност.

Културен туризам и менаџмент

Република С Македонија е дел од Медитеранскиот културен комплекс, што ја позиционира како територија со исклучително историско значење, каде што се создавале и развивале цивилизациски придобивки. Туризмот е нераскинливо поврзан со културното наследство, а неговиот развој зависи од ефикасниот систем за заштита и презентација на културните добра. Постоечкиот систем за заштита и презентација на културното наследство вклучува различни институции и локации: профани и сакрални репрезенти на градителското наследство, споменички целини, археолошки локалитети, заводи за заштита на спомениците на културата, конзерваторски центри, музеи, галерии и спомен-куќи/домови/соби. Овие установи се основата за зачувување, но и за валоризација и туристичка презентација на културното наследство.

Постоечката законска регулатива овозможува и формирање специјализирани установи за управување со заштитени подрачја, кои се однесуваат на недвижното културно наследство. Единствен пример кој функционира со оваа можност е Националната установа за управување со археолошкиот локалитет Стоби - Градско, чиј општествен ефект е исклучително позитивен во однос на непосредната заштита, посетеност, едукативни активности и финансиска оправданост.

Интегрираната заштита на културното наследство е суштински предуслов за негово квалитативно презентирање. Според официјалната законска дефиниција, таа подразбира „вкупност од мерки за зачувување и активно вклучување на недвижното културно наследство во животот на заедницата како фактор на одржлив општествен развој, особено во областа на

планирањето и уредувањето на просторот, инвестиционата изградба, заштитата на животната средина и природата и друго“.

Соодветното менаџирање на културниот туризам преку интегрирана заштита, стратешко планирање и ефикасна организација може значително да придонесе кон економскиот и културниот развој на земјата.

Охридскиот Регион како природно и културно наследство

Под официјалното име *Охридски Регион со неговите културни и историски аспекти и неговата природна средина* во 1979 година, а 1980 година проширувајќи го опсегот на заштита и во делот на културните вредности, Охрид и Охридско со неговите природни и културни вредности е впишан на Листата на светското наследство. Согледувајќи ја состојбата со природното и културното наследство, во 2005 година констатирана е потребата од ревидирање на границите на регионот и промена на името под кое е запишано доброто на Листата на светско наследство. На предлог од Министерството за животна средина и просторно планирање и Министерството за култура новиот називот на доброто *Природно и културно наследство на Охридскиот Регион* беше прифатен на Триесеттата сесија на Комитетот за светско наследство во јули 2006 година во Вилнус, Литванија. Од таа причина, во 2010 година е донесен Законот за управување со Светското природно и културно наследство на Охридскиот Регион, кој овозможува интегриран пристап во заштитата на природното и културното наследство. За непосредно спроведување на овој закон во 2020 година е донесен Планот за управување со Светското природното и културното наследство на Охридскиот Регион со Акциски план 2020 - 2029.

Издигнување на улогата на матичните установи за заштита на културното и природното наследство во целокупниот систем на заштитата

Континуираното опаѓање на критичниот квантум и квалитет на стручниот кадар во установите за заштита на културното наследство создава значителен и непотребен притисок и кон Управата за заштита на културното наследство и кон Министерството за култура и туризам. Овој недостаток е поврзан со побарувања од различен карактер, особено со прашања од стручен карактер при процесите на непосредната заштита на културното наследство.

Од таа причина, улогата на матичните установи за заштита на културното наследство во поглед на укажување стручна помош кон останатите национални и локални институции, како и за другите буџетски корисници во овој систем, треба да се издигне на високо ниво.

Во системот на матични установи спаѓаат:

1. Националниот конзерваторски центар (недвижно културно наследство);
2. Музејот на РС Македонија (историја, историја на уметноста и етнологија);
3. Археолошкиот музеј на РС Македонија (археологија);
4. Музејот на современата уметност (современа уметност);
5. Природонаучниот музеј на РС Македонија (природонаука).

За да се обезбеди ефективност во функционирањето на институционалниот систем за заштита на културното наследство, неопходно е овие установи да:

- добијат доволен квантум стручен вработен кадар;
- добијат зголемен годишен буџет за својата матична функција;
- преземање надлежности од Управата за заштита на културното наследство.

Овие мерки се клучни за да се задржи нивото на стручност, компетентност и општествено влијание во областа на заштитата на културното наследство, што претставува и суштински предуслов за развој на културниот туризам.

Делегиран буџет за националните установи за заштита на културното наследство

Делегираниот буџет е дел од владината програма 2024 - 2028 година во делот на начинот на финансирање на културните установи, но е особено значаен за заштитата на културното наследство. Со ваквиот начин на финансирање ќе се овозможи поголема автономија, поставување приоритети, како и кретивна слобода на самите национални установи. Ова ќе овозможи зголемена ефективност во процесот на заштита на културното наследство, кој е исклучително сложен, а со тоа ќе ја скрати и временската рамка од истражување до презентација. Делегираниот буџет ќе овозможи и олеснето планирање и на повеќегодишни истражувачки проекти кои треба да завршат со конзерваторско-реставраторски постапки.

Доставување на предлог-годишните програми од страна на националните установи до Министерството за култура и туризам во ноември во тековната за наредната година

Заштитата на културното наследство е процес кој, особено за недвижното културно наследство, е поврзан со градежните сезони (пролетна и есенска). Употребата на специфични материјали, градителски техники и конзерваторско-реставраторски практики се дополнителна причина за поместување на доставувањето на предлог-годишните програми од јуни во тековната година за наредната година, за ноември во тековната за наредната година. Ова решение е од практични причини заради рационално искористување на пролетната и есенската сезона, но и постигнатите резултати од процесите на заштита, без разлика дали се тоа истражувачки или непосредна интервенција на дадено културно добро, бидејќи од тие резултати произлегува планирањето на активностите за наредната година.

Логистичка поддршка на локалната самоуправа за инфраструктурна достапност до културното наследство

Локалната самоуправа зазема значајно место во обезбедувањето предуслови за заштитата на културното наследство, што директно влијае врз развојот на културниот туризам. Тоа првенствено се однесува на инфраструктурна достапност и соодветни јавни објекти. За таа цел, покрај креирање локални политики за ваквиот вид финансиска поддршка, неопходна е поголема афирмација и искористување на можностите што ги нуди централната власт. Истовремено, потребна е посветена заложба на локалната самоуправа за ефективно користење на расположливите буџетски средства.

Агенцијата за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој до 2018 година (според достапните информации) во својата програма предвидуваше три мерки преку кои директно се овозможува логистичка поддршка за создавање или обнова на предусловите на оваа значајна гранка од општеството - културниот, односно руралниот туризам.

Намалување на ДДВ од 18 % на 5 % на градежните материјали за имателите на културното наследство

Цената на градежните материјали што се употребуваат во конзерваторско-реставраторските процеси кај недвижното културно наследство значително влијае врз финансиската конструкција на секоја интервенција. Воедно, недостатокот на квалификувана работна сила дополнително ја зголемува вкупната цена на овие зафати, што ја наметнува потребата од олеснителни мерки во овој сегмент од заштитата на културното наследство.

Заштитата на културното наследство претставува благородна, но истовремено исклучително скапа дејност. Без разлика дали имател на културното наследство е државата,

верските заедници или приватни лица, финансиските трошоци за интервенции остануваат високи.

Во таа насока, намалувањето на данокот на додадена вредност (ДДВ) од 18 % на 5 % за градежните материјали, како и за останатите материјали што се вградуваат во конзерваторско-реставраторските процеси, ќе има повеќекратен позитивен ефект. Оваа мерка ќе ја намали финансиската тежина на заштитата на културното наследство, ќе го забрза темпото на реставрација и ќе овозможи поголем број успешно завршени проекти, што ќе придонесе кон зачувување и ревитализација на културните добра.

Користена литература:

1. Аналитички материјали на Министерството за култура и туризам.
2. Закон за заштита на културното наследство.